

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

פינחס

(חלק כג שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלכות שיחות
שבוע פרשת פינחס, טריכא תמוז, ה'תשפ"ד (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2024
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

פינחס ב

א. בפרשתנו¹ מסופר על-דבר בקשת משה מהקב"ה, "יפקוד ה' גו' איש על העדה", ומענה הקב"ה: קח לך את יהושע בן נון גו' וסמכת את ידך עליו, ואשר כן עשה משה – "ויסמוך את ידיו עליו גו'".

בנוגע למינוי מלך כתב הרמב"ם:² "אין מעמידין מלך בתחילה אלא על פי בית דין של שבעים זקנים ועל פי נביא, כיהושע שמינהו משה רבינו ובית דינו". ומזה מוכח, שלדעת הרמב"ם מינוי יהושע (שבפרשתנו) היה ענין של מינוי מלך.³

ב. לכאורה היה אפשר ליישב זאת⁴ ע"פ פסק אחר של הרמב"ם⁵ – "אין מושחין ממנו (משמן המשחה) לדורות שמן המשחה".⁶

וצריך להבין⁴: הלא הרמב"ם עצמו פסק⁵ ש"כשמעמידין המלך מושחין אותו בשמן המשחה", ואם כן, למה לא

לקמן בפנים.

1 כו, ט"כג.
2 ה' מלכים פ"א ה"ג.
3 וכן משמע ברמב"ם ה' סנהדרין (ספ"ח) שהי' לו דין מלך. וכן מפורש ברשב"ם ב"ב ע"ה, א ד"ה אוי לה. פרש"י ד"ה הוא יומא עג, ב. פרש"י עה"ת ברכה לג, יז. ועוד (ראה המובא באמבואה דספרי לספרי זוטא פרשתנו כז, כא. תו"ש מילואים לפ' יתרו (חט"ו) ס"ב בסופו).

בדרשות הר"ן דרוש יא (הובא גם באברבנאל בפתיחה לס' שופטים) ד, כאשר לא יהי' מלך בישראל השופט יכלול שני הכחות כח השופט וכח המלך . . שנתנו בכאן ליהושע כח מלכות אע"פ שלא הי' מלך וכן דרשו רז"ל ויהי' בישוורין מלך ירמוז למשה". אבל מהא שמביא הרמב"ם דא' ממינוי יהושע בנוגע לכל מלך, וכן מפשטות לשון הרמב"ם (שבהערה 7) בנוגע למשה – משמע שס"ל שהי' להם דין מלך ממש.
4 כן הקשה בעל מנחת חינוך בהגהותיו לרמב"ם ה' מלכים שם.
5 ה' מלכים שם ה"ז.

6 ה' ביהב"ח פ"ו ה"א. וכ"ה בר"ח ורש"י שבועות טו, רע"א. במדרש הובא ברמב"ן ברכה (לג, ה). וראה זכחים קב, א.

7 ראה רמב"ן תשא (ל, ג) שמשיחת מלכים נרמזת במש"נ (שם, לא), והי' זה לי לדורותיכם". ע"ש. וראה לקמן בסוף השיחה.

8 ראה אמבואה דספרי שם.
9 ה' כלי המקדש פ"א ה"ז. ועד"ז בהל' מלכים שם ה"י.

„נמשח דוד (ועי"ז) זכה בכתר מלכות
.. לו ולבניו הזכרים עד עולם"¹⁵.

והדרא קושיא לדוכתא: למה לא
מצינו שנמשח יהושע (שהיה מלך
לשיטת הרמב"ם) בשמן המשחה, כשם
שנמשח שאול (לדעת הרמב"ם)?

ג. ויובן בהקדם הביאור בדברי
המדרש¹⁶ על דברי משה רבינו „יפקוד
ה' גו"¹⁷ — שמשה רבינו היה סבור
„שירשו בני את כבודי (גדולתי)¹⁸“,
ואמר לו הקב"ה: „נוצר תאנה יאכל
פריה¹⁹, בניך ישבו להם ולא עסקו
בתורה, יהושע .. הואיל²⁰ והוא שרתך
בכל כחו כדאי הוא שישמש את
ישראל“.

ולכאורה אינו מובן: מאחר שבני
משה „ישבו להם ולא עסקו בתורה“
— איך יתכן שסבר משה מלכתחילה
ש„ירשו בני את כבודי“²¹?

בפשטות היה אפשר לתרץ, שכוונת
משה בבקשתו „יפקוד ה' גו" איש
על העדה" היתה (לא ל„איש" שילמד
תורה עם בני ישראל, אלא רק —
כמפורש בבקשתו²² —) למלך „אשר

אלא .. (ו)מלכי בית דוד“, דכיון
שיהושע לא היה ממלכי בית דוד, לכן
לא נמשח בשמן המשחה¹¹.

אבל באמת, אדרבה, לפי שיטת
הרמב"ם אין זה תירוץ: כמקור לדין
הנ"ל — „כשמעמידין המלך מושחין
אותו בשמן המשחה“ — הביא הרמב"ם⁵
את הפסוק¹² „ויקח שמואל את פך
השמן ויצק על ראשו וישקהו“, המדבר
במשיחת שאול שלא היה ממלכי בית
דוד — ומכאן שלדעת הרמב"ם נמשח
שואל בשמן המשחה¹³.

ומזה מוכח, שכוונת הרמב"ם
במשי"כ „כשמעמידין המלך מושחין
אותו בשמן המשחה“ — היא לכל
מלך, אפילו שלא ממלכי בית דוד
[וכסתימת לשון הרמב"ם „כשמעמידין
המלך (סתם)“]. ומה שפסק ש„אין
מושחין ממנו לדורות אלא .. (ו)מלכי
בית דוד“ היינו דוקא לאחר¹⁴ שכבר

11) אבל אין להקשות מדוע לא נמשח עכ"פ
בשמן אפרסמון כמלכי ישראל (רמב"ם הל' מלכים
שם ה"י) — כי י"ל עפמ"ש בכס"מ שם (מהוריות
יא, ב) דזהו רק כשיש מחלוקת*, אבל כשאין
מחלוקת הרי אפי' מלך שהוא ראשון אין מושחין
אותו (ועיין בכס"מ שם בנוגע לשאול. והאריך
בוה בשער יוסף (להחיד"א) להוריות שם. ועוד.
ואכ"מ).

12) ש"א י, א.

13) דלא כברד"ק עה"פ שם שכתב „לא הי' זה
השמן המשחה .. אבל שמן אפרסמון הי“.
והאריכו במפרשים להוריות שם. ועוד. וראה
לקו"ש חכ"ה ע' 111 הערה 59. ואכ"מ.

14) ראה גם פרש"י ד"ה ולא כריתות ה, ב;
משבא דוד.

(* ולהעיר מלשון המנ"ח מצוה קז: רק בשמן
אפרסמון לכבוד. ומשמע שדעתו שאין לזה דין
משיחה ממש. וראה רש"י ד"ה ומפני כריתות ה, ב.

15) לשון הרמב"ם הל' מלכים שם ה"ז.

16) במדב"ר פכ"א, יד. תנחומא פרשתנו יא.
וראה פרש"י עה"פ.

17) פרשתנו כו, טז.

18) כ"ה בפרש"י.

19) משלי כו, יח.

20) ל' הבמדב"ר שם. ובתנחומא ופרש"י
בשינוי לשון.

21) בשו"ת חת"ס או"ח סי' יב בסופו, שבניו
היו ראויים לכך והקב"ה אמר שיהושע יותר הגון
כו' אלא שבכתר תורה לא שייך כלל דין ירושה.
ע"ש. וכבר הקשו ע"ז שבמדרש מפורש שבניו לא
עסקו בתורה.

22) שם, יז ובפרש"י. ספרי וספרי זוטא שם.

שלהם בתורה, לפי ש"אי אפשר לב' מלכים שישתמשו בכתר אחד²⁶ . . כי דבר²⁷ אחד לדור ולא שני דברים".

ועפ"ז מתורצים גם דברי המדרש הנ"ל: כיון שכוונת משה היתה שיהיו שני מנהיגים – אחד מלך ואחד "אב בית דין של ישראל" – על כן היה נראה בעיניו שאת ההתמנות למלוכה צריך אחד מבניו לרשת, כנ"ל.

אלא שרצון הקב"ה היה ש"אִתָּא ינהג אותם" (והוא יהיה הן המלך והן "אב בית דין של ישראל") – ומאחר שעבור ענין התורה יש צורך באדם הראוי לזה ("נוצר תאנה יאכל פריה"²⁸), ובניו של משה לא היו מתאימים לכך (לפי ש"לא עסקו בתורה"), לא היה בכחם כלל לרשת את "כבודו" של משה;

ודוקא יהושע, שהיה מסור ונתון לתורה (לא רק ללימוד התורה כי אם גם לשימושה של תורה²⁹), היה יכול להיות ממלא מקומו של משה.

יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם" – למלחמה; ולפיכך היה סבור משה ש"ירשו בני את כבודי" (אע"פ ש"לא עסקו בתורה"), כי הדין הוא ש"המלכות ירושה"²³.

אלא שעפ"ז אינו מובן מענה הקב"ה, נוצר תאנה יאכל פריה, בניך ישבו להם ולא עסקו בתורה, שהרי בנידון זה, תורה – מאן דזכר שמה? הלא המדובר כאן הוא בירושת המלכות!

ד. במגלה-עמוקות²⁴ ביאר את כפל הלשון בפסוק "אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם (ושוב) ואשר יוציאם ואשר יביאם" – שביקש משה שיהיו "שני בני אדם המנהיגים", "דהיינו איש אחד על העדה אשר יצא לפניהם במלחמה כו' ואיש אחד אשר יוציאם בתורה כו'". ועל כך ענהו הקב"ה "ואִתָּא ינהג אותם . . יהושע שיהיה מלך ואב בית דין²⁵ של ישראל וחכם

(23) רמב"ם הל' מלכים שם.

ואף שצ"ל הבן, ממלא מקום אבותיו בחכמה וביראה" (רמב"ם שם) – הרי אף אם "הי' ממלא ביראה אע"פ שאינו ממלא בחכמה מעמידין אותו במקום אביו ומלמדין אותו" (רמב"ם שם), וה"ה בנדוד דבני משה, לא עסקו בתורה, אבל לא נאמר שלא היו ממלאי מקום ביראה.

(24) אופן א. – הובא בילקוט ראובני פרשתנו עה"פ. ולהעיר ג"כ מכלי יקר פרשתנו כו, יח. וצע"ק ממחז"ל (גיטין נט, א. סנהדרין לו, א) מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד [ולהעיר בשניו פרש"י שבגיטין פי' בתורה ובעושר, ובסנה' – "במלכות ובתורה". ואכ"מ].

(25) צע"ק לשונו "אב"ד", ולא נשיא (ראש סנהדרין) – ראה חגיגה פי"ב מ"ב (טז, ריש ע"ב). ועוד. רמב"ם הל' סנהדרין פ"א ה"ג.

וראה תיב"ע פקודי מ, יא: יהושע משומשנך רבא דסנהדרין דעמי. וביפה מראה לירושלמי

193 ה. אבל (ע"פ פירוש המגלה-עמוקות) צריך להבין מהו הטעם שלא קיבל הקב"ה את סברת משה, שיהיו שני בני אדם המנהיגים, דלכאורה: אע"פ ש"אי אפשר לב' מלכים שישתמשו בכתר אחד", הרי ההדגשה בזה היא "בכתר אִתָּא"; ועוד: הלא

ברכות פ"ד סה"א (מ"רש"י קלף . . סוף פ' הרואה" – סג, ב) – הובא בערכי הכינויים לבעל סה"ד (ע' אב"ד): מאותו השעה ואילך נתמנה יהושע אב"ד.

(26) חולין ס, ב (הובא בפרש"י בראשית א, טז).

(27) סנהדרין ת, א (הובא בפרש"י וילך לא, ז) – בנוגע ליהושע.

(28) ראה במדבר פי"ב, ט.

(29) ראה רד"ל לבמדבר פכ"א שם.

ובית דינו" (או: „חבריריו“). ובמקום אחר ביאר³³, שבכך ביקש להדגיש „שהקבלה רבים מרבים לא יחיד מיחיד“.

אמנם, מצינו בזה יוצא מן הכלל – בנוגע ליהושע שינה הרמב"ם ודייק לומר „וזקנים רבים קבלו מיהושע“ (ללא ההוספה „ובית דינו“ וכיוצא בזה).

וטעם החילוק מובן מדברי הרמב"ם שם לפני זה: „תורה שבעל פה למדה משה רבינו כולה בבית דינו לשבעים זקנים, ואלעזר ופנחס ויהושע שלשתן קבלו ממשה, וליהושע שהוא תלמידו של משה רבינו מסר תורה שבעל פה וצוהו עליה“ כלומר, יהושע לא היה רק מקבל ממשה רבינו (כאלעזר ופנחס ושבעים זקנים), אלא ליהושע דוקא מסר משה תורה שבעל־פה (כולה), וכמאמר המשנה³⁴: „משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע“, והוא קיבל ציווי מיוחד עליה³⁵.

ולכן לא כתב הרמב"ם לגבי יהושע „ובית דינו“ – כי בנוגע למסירת התורה היתה הקבלה מיהושע עצמו, כיון שרק לו מסר משה תורה שבע"פ כולה.

ונמצא, שיש חילוק עיקרי בין משה ויהושע לבין נשיא הסנהדרין שבדורות

מצינו בדורות הבאים שכן היה בפועל – המלכות היתה ע"י מנהיג אחד, ו„אב"ד של ישראל" היה מנהיג אחר: האחד היה המנהיג בתורה, ובלשון הרמב"ם³⁰ – „הגדול בחכמה שבכולן (כל חברי הסנהדרין) מושיבין אותו ראש עליהן .. והוא שקורין אותו החכמים נשיא .. והוא העומד תחת משה רבינו“; ומלבדו – מלך „אשר יוציאם גוי“, שעסק בניהול צרכי העם כו' [ואדרבה: מלך זה היה אסור לו להיות כלל בסנהדרין, „אין³¹ מושיבין מלך ישראל בסנהדרין“]³².

ובהכרח לומר, שהיא הנותנת: כיון שתורה ומלכות הן שני סוגי שררה נפרדים, הרי אין זה בסתירה לכלל „דבר אחד לדור ולא שני דברים“ –

ועפ"ז הקושיא במקומה עומדת: למה בנידון דידן לא היתה אפשרות להפריד בין מינוי המלך למינוי „אב"ד של ישראל“, והיה הכרח „שאחד ינהג אותם .. יהושע“?

ו. ויש לומר הביאור בזה:

בהקדמתו לספר היד, כתב הרמב"ם את סדר המסורה בתורה שבעל־פה ממשה ועד רב אשי, ובמנין מקבלי התורה דייק הרמב"ם בלשונו וכתב „פלוני קיבל מפלוני (המקבל הקודם)

(30) הל' סנהדרין שם.

(31) רמב"ם שם פ"ב ה"ד. וכן במלכי בית דוד (שם ה"ה).

(32) וגם לאחרי החורבן ה' ריש גלותא בבבל (במקום מלך – רמב"ם שם פ"ד ה"ג), ונשיא בא"י, וכמחז"ל (סנהדרין ה, א. הוריות יא, ב. וראה פרש"י ויחי מט, י) הכא שבט התם מחוקק. וידועה השקוט"ט בשאלת רבי (הוריות שם) כגון אני מהו בשעיר. ואכ"מ.

(33) באגרת לרבי פנחס ב"ר משולם הדיין – נעתק ברמב"ם – בספר המדע (ירושלים, תשכ"ד) בהערה.

(34) ריש מס' אבות. ועייג"כ מאירי בהקדמתו לאבות: ובעת זקנתו .. מסר סודות התורה והלכות' עם כל ענייני תורה שבע"פ ליהושע. וראה לקמן הערה 41.

(35) בפשטות י"ל – שהיא (יחיד) יהי' המוסר לה, „וזקנים רבים“.

(וכנ"ל, „דבר אחד לדור ולא שני דברים“⁴⁰), לפי שמלך אינו אלא אחד.

ואילו נשיא הסנהדרין, כיון שהוא אחד מחברי בית דין של ע"א (אלא שבהיותו „גדול בחכמה שבכולן“ הרי הוא „ראש“ להם), אין נשיאותו בסוג נשיאותו של מלך. ולפיכך נשיא סנהדרין אינו סתירה למלך, וממילא אין זה ענין של „שני מלכים“, „שני דברים“.

משא"כ משה ויהושע, הרי תוכן ה„נשיאות“ שלהם בתורה היה (לא רק בהיותם נשיאי הסנהדרין, אלא גם) בכך ש„משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע“ – ונשיאותו כזו בתורה היא בדרגת הנשיאות של מלך⁴¹;

195 ולפיכך, אילו היה הדבר מתחלק, „שיהיו שנים .. איש אחד .. במלחמה ואיש אחד .. בתורה“, אזי היו אלו „ב' מלכים שישתמשו בכתר אחד .. שני דברים“⁴².

(40) כהתחלת המאמר (ציון לעיל הערה 27):
טול מקל והך על קדקדם.

(41) וצ"ק מגיטין וסנה' (שבהערה 24) „הא הוה יהושע, הוה אלעזר“ („חבירו בתורה ולא הוה מקום אחד“ – רש"י סנה' שם. וראה תוד"ה כולהו שם). ואולי יש לחלק בין גדלות בתורה בכלל (שבזה – „הוה אלעזר“, ואפ"ל לומר על יהושע „אין כמותו בכל ישראל בתורה“ – רש"י שם), למסירת התורה (שבזה הוה יהושע יחיד). ועי' החילוק (סוף הוריות) דסיני ועוקר הרים, וממשיך (שם) „הכל צריכין למרי חטיא“ (ראה רש"י שם: כנתינתן מהר סיני). ולהעיר מתמורה (טז, א) דההלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה, החזירן עתניאל בן קנו מתוך 1997 (ראה תוד"ה כולהו הנ"ל). ואכ"מ.

(42) וי"ל שקס"ד דמשה שאפשר להיות שני מנהיגים – אף ש„מסרה ליהושע“ – (נוסף על הנ"ל (הערה 34) ה"ז זה „לעת זקנותו“ לדעת

שלאחרי זה: יהושע ומשה רבינו שווים בכך שמסורת התורה שבע"פ כולה ניתנה לכל אחד מהם ונמסרה ממנו לבדו;

משא"כ מה שנשיא הסנהדרין „עומד תחת משה רבינו“ (כנ"ל) – הרי זה בנוגע לפרט מסוים: כשם שמשה רבינו היה „על גביהן“³⁶ של שבעים זקנים, על-דרך-זה³⁶ כל נשיא הוא ה„ראש“ על גביהן של הסנהדרין (בהיותו „גדול בחכמה שבכולן“); אבל לענין „מסירת התורה“ אין הוא „עומד תחת משה רבינו“, אלא התורה נמסרת באמצעות כל הבית-דין, „רבים מרבים“.

ז. וזהו החילוק בין זמנם של משה ויהושע לדורות שלאחריהם (שבהם המלך ו„אכ"ד של ישראל“ היו שני מנהיגים שונים):

אע"פ ש„נשיא הסנהדרין הוא במעלה העליונה בשררת התורה“³⁷, בכל זאת, אין הוא מגיע לדרגת נשיאותו של מלך.

שכן, גדרו של מלך הוא – „אין על גביו אלא ה' אלקיו“³⁸; ולא זו בלבד ש„אין למעלה ממנו במלכותו“³⁹, אלא יתר על כן – הוא השולט היחיד, ואין הוא צריך להשגיח באף אחד מלבדו

(36) ראה משנה ריש סנהדרין (ב, סע"א).
(37) לשון הרמב"ן משפטים כב, כז. – ומדהביא שם הא דרבי הנ"ל הערה 32 (ע"ש) משמע שס"ל דבכל נשיא סנהדרין אפשר לשאול הכי ואכ"מ.

(38) ספרא ויקרא ד, כב. הוריות י, א במשנה. וראה שם יא, ריש ע"ב.

(39) לשון הרמב"ם הל' שגגות פט"ו ה"ו.

ונמצא, שענין המלכות הוא המשך לתפקידם של בית דין הגדול: בית דין הגדול הם „עמודי ההוראה ומהם חק ומשפט יוצא לכל ישראל“⁴⁷, ותפקידו של מלך הוא, שמשפט התורה היוצא מבית דין הגדול יתקיים בפועל בעם ישראל⁴⁸,

[ומטעם זה הדין הוא⁴⁹ ש„מצוה על המלך לכבד לומדי התורה, וכשיכנסו לפניו סנהדרין וחכמי ישראל יעמוד לפניהם כו“ (ועל־דרך־זה „המלך עומד לפני כהן גדול . . כשישאל לו במשפט האורים“) לפי שהמלך הוא „מקבל“ מהם;

אלא שבנוגע לענין שליטת המלך על העם – „אין על גביו אלא ה' אלקיו“ ו„אין למעלה ממנו במלכותו“, ועל כן „בפרהסיא בפני העם לא . . יעמוד מפני אדם כו' כדי שתהא יראתו בלב הכל“⁴⁹].

ומהאי טעמא מלך ו„נשיאות“ בתורה אינן שתי שררות נפרדות זו מזו (שאין אחת נוגעת בחברתה), אלא הן המשך אחד; ובהפרידם, יחשב הדבר ל„שני מלכים“ . . בכתר אצד⁵⁰.

ט. עפ"י יובן גם הטעם שמינויו של יהושע היה ע"י סמיכה דוקא ולא ע"י משיחה:

כיון שהמלך הוא „מקבל“ מבית דין הגדול (שממנו יוצא משפט התורה), כנ"ל, הרי מובן בנוגע לנשיאות של

ח. אך לכאורה אין הדבר מובן די צרכו: סוף־סוף הרי אלו שני סוגי שררה שונים: „יוציאם במלחמה“ וכו', ותורה (כנ"ל ס"ה); ולמה יחשב הדבר „שני מלכים“ . . בכתר אצד?

וי"ל הביאור בזה:

בנוגע לתפקיד המלך כתב הרמב"ם⁴³: „ותהיה מגמתו ומחשבתו להרים דת האמת ולמלאות העולם צדק ולשבור זרוע הרשעים ולהלחם מלחמות ה' שאין ממליכין מלך תחלה אלא לעשות משפט ומלחמות“. כלומר, מלכות (בישראל) אין ענינה סתם לספק לעם את צרכיהם הגשמיים כו'⁴⁴, אלא התחלת ויסוד הדבר היא בקיום והרמת התורה – „להרים דת האמת“, להביא לקיום משפטי התורה בפועל⁴⁵, עד שאפילו המלחמות שעושה המלך הם „מלחמות ה'“⁴⁶.

המאירי) – כי קט"ד שאין בכחו של יהושע, שהוא רק כ„פני לבנה“ (ספרי ורש"י פרשתנו כז, כ. ב"ב עה, א), למסור כל התורה לבדו לזקנים, ואינו בשלימות הנשיאות בתורה.

ולהעיר משבת (קד, א) „דאפילו בימי יהושע בן נון“, ובחולין (קכד, סע"א) „אי אמר לי יהושע בן נון“ – דמשמע דוקא יהושע ולא משה (ראה ב"י לטיו"ד סו"ס רמב. ט"ז לשו"ע יו"ד שם סק"ב).

(43) ה' מלכים ספ"ד.

(44) ראה ברכות ג, סע"ב.

(45) בדרשות הר"ן (שבהערה 3) שאין משפטי המלך מצד חכמת התורה רק הוראת שעה לתיקון המדינה ואינו משפטי התורה. אבל ראה בארוכה שו"ת אבני נזר יו"ד שש"ב (אות מ"ג) שלא להלכה אמרם הר"ן. ע"ש באורך. מהר"ן חיות בס' תורת נביאים פ"ז (דין מלך ישראל).

וראה סהמ"צ להצ"צ מצות מינוי מלך בתחלתו. ולהעיר מלקו"ש ח"ח (ע' 276 ואילך) ששלימות התורה וההלכה היא כשיש מלך. ע"ש. (46) להעיר מהל' מלכים פ"ג ה"א: כותב לו

ס"ת כו' יוצא למלחמה והוא עמו.

(47) לשון הרמב"ם ריש הל' ממרים.

(48) ראה בארוכה לקו"ש ח"ט ע' 166 ואילך.

(49) רמב"ם הל' מלכים פ"ב ה"ה.

(50) כשהנשיאות בתורה היא בדרגת נשיאות

של מלך, משא"כ נשיא סנהדרין שאינו בדרגת ד„מלך“, כנ"ל ס"ז.

נשיאות המלוכה דבר טפל לנשיאותם בתורה.⁵⁵

197 ועפ"ז מבואר גם הטעם שלא מצינו במקרא בפירוש⁵⁶ שצריך למשוך מלך בשמן המשחה – דלכאורה תמוה: כיון שמינוי מלך מצוה מפורשת היא, וכמה פרטים בה נתפרשו בתורה שבכתב, היה צריך להכתב בה שהמינוי נעשה

יהושע (ועל-דרך-זה בנוגע לנשיאות של משה) – אשר בו היו שני עניני הנשיאות (הן מלך, והן נשיאות התורה בדרגת מלך כנ"ל) – שנשיאות המלוכה שבו היתה המטף ותוצאה מנשיאותו בתורה.

כלומר: עיקר ענינו הוא היותו נשיא בתורה – הוא ה"מוסר" את התורה כולה לישראל; ובנוסף לזה היה בו ענין המלוכה על-מנת להביא לקיום משפט התורה בפועל בתוך עם ישראל.

ולכן היה מינויו ע"י סמיכה: המשיחה הנצרכת למלך, מטרתה לפעול את חלות ענין המלוכה (על-דרך מלכות שאול – ראיית הרמב"ם, כנ"ל); משא"כ מלכות יהושע (נוצר תאנה") עיקרה – נשיאות בענין התורה, ולפיכך היא נפעלה ע"י סמיכה, הקשורה לתורה דוקא – שהרי בנוגע לתורה (והוראה) דוקא אמרו⁵¹ "סמוכין איש מפי איש", "סמוכו לנא" וכו'.

י. ע"פ הביאור הנ"ל מובן גם, שמה שאמרו במדרש⁵² ששאל היה "מלך ראשון" אינו בסתירה כלל לאמור בדברי הרמב"ם (ובכמה מדרשי חז"ל⁵³) שלמשה רבינו ועל-דרך-זה ליהושע היה דין מלך – כי גדר המלוכה במשה ויהושע היה גדר שונה לגמרי ממלכות שאול ודוד⁵⁴: במשה ויהושע היתה

האברבנאל (כפ' שופטים) שמינוי מלך אינו מצוה (כי ע"פ תורה אין צורך במלך, ע"ש), והמצוה היא רק שאם בני" יאמרו, "אשימה עלי מלך ככל הגוים גו"⁵⁷ (שופטים יז, יד) אזי, "שום תשים עליך מלך גו" מקרב אחיך גו"⁵⁸ (שם, טו), ומפרש כן לשון הרמב"ם (בכותרת להל' מלכים) "למנות מלך מישראל"⁵⁹, ע"ש –

ולכאורה, איך מתאים זה עם מ"ש הרמב"ם שמשה ויהושע ה' להם דין מלך, כנ"ל (אבל ראה לעיל הערה 3) וע"פ הנ"ל מתורץ, כי ענין המלכות במשה ויהושע ה' טפל לנשיאותם בענין התורה, שזה סוג אחר במלכות, שאינו מצד חסרון בהעם, ואדרבה, כדלקמן בפנים. וראה הערה הבאה.

55 ע"פ המבואר בלקו"ש ח"ט (שבהערה 48) – יש לומר שזהו החילוק בין תואר נשיא (בשלימותו) לגבי תואר מלך. ועפ"ז יומתק טעם השינוי, שבפ' ויקרא (ד, כב) נאמר "נשיא", ובפרשת שופטים נאמר, "מלך". ולהעיר שגם משיח נקרא נשיא (צוין בלקו"ש שם הערה 18). וראה לקמן הערה 59.

56 וגם להרמב"ם (דלעיל הערה 8) שנרמזת בתורה – עצ"ע למה לא נאמר בפירוש כמשיחת כה"ג ומשוח מלחמה.

(* וראה בארוכה בביאור הרי"ף פנולא לטהמ"צ לרס"ג מנין הפרשיות פרשה ז (קטו, ד ואילך) שהקשה עליו. ושם, שבנוסחת הרמב"ם לפנינו איתא "בישראל" ולא "מישראל"). אבל להעיר שבמנין המצות על סדר הלכות הרמב"ם בריש ספר היד גם בספרים לפנינו הנוסח "מישראל". אלא שבכמה כתי"ג גם שם "בישראל" (ראה רמב"ם ספר המדע – ירושלים תשכ"ד).

51 רמב"ם הל' סנהדרין רפ"ד. סנהדרין יד, א.

52 ויק"ר פכ"ו, ז. וכ"כ להלכה בכס"מ הל' מלכים פ"א ה"י (ולכאורה ה"ז סותר מ"ש הרמב"ם שם ה"ג שיהושע ה' מלך). וראה רש"י וישלח לו, לא.

53 נסמן לעיל הערות 3, 7.

54 ע"פ המבואר בפנים יתורץ ג"כ מ"ש

ומה שמינוי מלך צריך להיות ע"י שמן המשחה דוקא – התחדש בדור מאוחר יותר, כאשר בא זמנו של שאול להיות מלך⁶⁰.

(משיחות ש"פ חיי שרה וש"פ וירא תשנ"ג)

או סמיכה כביהושע. וצ"ע שהשם „משיח“ הוא ע"ש המשיחה, ולא ע"ש למשחה – לגדולה (זבחים צא, א. וש"נ. ספרי קרח יח, ח). ואולי יהיו בזה שני שלבים** ואכ"מ.

60) לתוכן סעיף זה – צ"ע שהרי ידוע שמלכות וספי' המלכות בשלימותן – ה"ז דוד (ומלכי ב"ד) ומשיח, ובהם מוכרחת משיחה. ואולי י"ל ע"פ המבואר בכ"מ בבי' המל' (ושלימותה) במקומה, וכמו שהיא באבא (חכמה – משה), דאבא יסד ברתה.

ואף דיהושע כפני לבנה (מלכות) – שאני בשענה שסמכו משה, שסמיכה ה"ה בכל כחו (חגיגה טז, ב), ובנדוד' בשני ידיו, יותר ממה שנצטווה. ואכ"מ. ועצ"ע.

** ברמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ד „ואם יעמוד מלך כו'“. וראה לקו"ש ח"ח (ע' 361 בהערה) שעכצ"ל שאין כוונת הרמב"ם שבשעת העמידה תיכף יש לו דין מלך. ע"ש.

ע"י שמן המשחה⁵⁷ (על-דרך שנכתב דין משיחת כהן גדול ומשוח מלחמה).

וע"פ הנ"ל הדבר מובן: ענין המלוכה כסדר שנקבע מלכתחילה ע"פ התורה – וכפי שהיה במשה ובממלא מקומו יהושע – הוא באופן⁵⁸ שהמלך הוא גם נשיא בתורה, וממילא אין צורך להזקק לשמן המשחה⁵⁹;

57) ובפרט שצריך לשלול שאינו בהאיסור המפורש) „אשר יתן ממנו על זר“ (תשא ל, לג. וראה רש"י ורמב"ן שם. כריתות ו, סע"ב).

58) להעיר מלקו"ש חכ"ב ע' 143 ואילך בנוגע לכמה ענינים, שבתורה שבכתב הם כתובים כמו"ש בשלימות – גם הפרטים שאינם לעיכובא. ע"ש.

59) וצ"ע בנוגע למלך המשיח, שגם אצלו יהיו ב' הענינים – מלך ורב (ראה סהמ"צ להצ"צ שם פ"ג. לקו"ש ח"ט שם ע' 170. ועיין לשון הרמב"ם הל' תשובה ספ"ט) – אם צריך משיחה*.

* להעיר מהשקו"ט במנ"ח (מצוה קז) אם משיח יצטרך שמון המשחה. וראה בזה צפע"נ להוריות (יא, ב) ושם ובכמה ענינים שבפנים.

